

А.Г. Жарінова (Київський національний університет
технологій та дизайну, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ*

У статті висвітлено результати досліджень у галузі інформаційного забезпечення управління інтелектуальними активами, обґрунтовано теоретичні аспекти інформаційного забезпечення даного процесу та запропоновано економічну інформаційну систему забезпечення механізму управління інтелектуальними активами.

Ключові слова: інтелектуальна власність, інтелектуальні активи, інформаційні системи, інформація.

Рис. 1. Літ. 11.

А.Г. Жаринова (Киевский национальный университет
технологий и дизайна, Украина)

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТЬЮ

В статье отражены результаты исследований в отрасли информационного обеспечения управления интеллектуальными активами, обоснованы теоретические аспекты информационного обеспечения данного процесса и предложена экономическая информационная система обеспечения механизма управления интеллектуальными активами.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, интеллектуальные активы, информационные системы, информация.

A.G. Zharinova (Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine)

DATAWARE FOR THE MECHANISM OF INTELLECTUAL PROPERTY MANAGEMENT

The article presents the results of the research in the field of dataware for the intellectual assets management and grounds the theoretical aspects of dataware for this process; economic information system is offered for supporting the mechanism of intellectual assets management.

Keywords: intellectual property; intellectual assets; information systems; information.

Постановка проблеми. Інформаційне забезпечення – невід’ємна частина організаційного забезпечення управління інтелектуальною власністю. Процес управління інтелектуальними активами (ІА), що розглядається з позицій управління інформаційними потоками, які циркулюють усередині організації і поза нею, обумовлює застосування сучасних інформаційних систем, що забезпечують оперативність комунікації та інтеграції учасників бізнес-процесів, підвищуючи таким чином якість управлінських рішень, які приймаються, на стратегічному, тактичному й оперативному рівнях управління.

Аналіз останніх досліджень. Інформація – це відомості про об’єкти, явища, події, процеси, які зменшують наявну міру невизначеності, неповноту знань і стають повідомленнями, що можна відтворювати шляхом передачі людьми усним, письмовим або іншим способами (за допомогою умовних сигналів, технічних засобів, обчислювальних засобів тощо) [10].

* статтю підготовлено на основі доповіді на XI-му міжнародному науковому семінарі «Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та екології» (2–7 липня 2012 р., Київ – оз. Світязь).

Виділяються три фази існування інформації [10]:

- 1) інформація (представлення повідомлень у свідомості людини, накладене на систему його понять і оцінок);
- 2) документована інформація (відомості, зафіксовані в знаковій формі на якомусь фізичному носії);
- 3) передавана інформація (відомості, що розглядаються у момент передачі інформації від джерела до приймача).

Цінність інформації – це міра розширення, розвитку тезауруса, сприймана стороною при прийомі та інтерпретації повідомлення, міра зниження стану невизначеності економічного суб'єкта, просування до мети [10].

Одним із способів перетворення інформації в повідомлення виступає запис його на матеріальному носії. Процес такого запису називається кодуванням.

Разом із поняттям «інформація» повсюдного поширення отримало поняття «дані». Дані є конкретними відомостями (інформацією в певній формі – мовній, аудіо, відео) на носії, які можна піддати обробці, у тому числі комп'ютерними засобами.

Невирішені частини проблеми. Інформаційна потреба відбиває усвідомлене розуміння відмінності між індивідуальним знанням про предмет і знанням, накопиченим суспільством. Така потреба може бути задоволена за рахунок інформатизації, яка є процесом насичення виробництва і всіх сфер життя й діяльності людини інформацією.

Метою дослідження є аналіз та обґрунтування інформаційного забезпечення механізму управління інтелектуальною власністю.

Основні результати дослідження. У контексті даної проблематики інформатизація трактується як процес створення інформаційного потоку, що містить відомості про ІА, й оптимізації його циркуляції з метою забезпечення умов для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень у сфері управління ІА, у тому числі за рахунок використання інформаційної економічної системи.

Завданням інформаційної системи є забезпечення процесу ухвалення рішень, а саме: надання потрібної інформації в потрібний час і потрібному місці.

В процесі створення й використання ІА виникає величезна кількість різних документів. Система створення, інтерпретації, передачі, прийому й архівації документів, а також контролю за їх виконанням і захисту від несанкціонованого доступу утворює документообіг підприємства в галузі управління ІА.

Процес управління є цілеспрямованою дією на об'єкт управління, на вхід якого поступає початкова інформація, а виходом є оброблена інформація. Сукупність вхідних і вихідних даних утворюють інформаційні ресурси підприємства – окремі документи і масиви документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, інших інформаційних системах).

Як уже зазначалося, завдання оптимізації інформаційних потоків значною мірою можуть бути вирішені за рахунок використання інформаційних технологій (системи методів і способів збору, передачі, накопичення, обробки, зберігання, представлення і використання інформації).

Мета будь-якої інформаційної технології – отримання потрібної інформації необхідної якості на заданому носії. При цьому існують обмеження на вартість обробки даних, трудомісткість процесів використання інформаційного ресурсу, надійність і оперативність процесу обробки інформації, якість отримуваної інформації.

Управління інформаційними ресурсами припускає наявність сукупності відповідних технологій, заснованих на використанні тих або інших засобів збору, передачі, обробки, зберігання, представлення інформації в процесі управлінської діяльності. Залежно від переважання певних інформаційних процесів, їх інтенсивності і значущості вибираються відповідні засоби їх реалізації, що за різноманіття останніх актуалізує проблему вибору й використання засобів забезпечення управління інформаційними ресурсами [7; 9].

Особливого поширення в практичній діяльності отримало використання спеціалізованих економічних інформаційних систем (ЕІС), які є сукупністю організаційних, технічних, програмних та інформаційних засобів, об'єднаних у єдину систему з метою збору, зберігання, обробки й видачі необхідної інформації, призначеної для виконання функцій управління [7].

ЕІС зв'язують об'єкт і систему управління між собою та із зовнішнім середовищем через інформаційні потоки:

ІП1 – інформаційний потік із зовнішнього середовища в систему управління, який, з одного боку, є потоком нормативної інформації, що створюється державними установами в частині законодавства, а з іншого – потік інформації про кон'юнктуру ринку, що створюється конкурентами, споживачами, постачальниками;

ІП2 – інформаційний потік із системи управління в зовнішнє середовище (звітна інформація, передусім фінансова інформація в державні органи, інвесторам, кредиторам, споживачам, а також маркетингова інформація про створюваний продукт);

ІП3 – інформаційний потік з системи управління на об'єкт управління (прямий кібернетичний зв'язок), що є сукупністю планової, нормативної і розпорядчої інформації для здійснення господарських процесів;

ІП4 – інформаційний потік від об'єкта управління в систему управління (зворотний кібернетичний зв'язок), який відбиває облікову інформацію про стан об'єкта управління економічною системою в результаті виконання господарських процесів.

ЕІС переробляє вхідну інформацію в аналітичну й службову, яка є основою для ухвалення управлінських рішень.

Відповідно до характеру обробки інформації в ЕІС на різних рівнях управління в економічній системі виділяються такі типи інформаційних систем: системи обробки даних (electronic data processing – EDP), інформаційні системи управління (management information system – MIS), системи підтримки ухвалення рішень (decision support system – DSS).

Вирішення завдань у межах інформаційних систем управління і систем підтримки ухвалення рішень перерахованих систем здійснюється на основі накопиченої бази оперативних даних [6; 7; 9; 11].

Підсистеми ЕІС, вважаються загальними для всієї ЕІС, незалежно від конкретних функціональних підсистем, в яких застосовуються ті або інші види забезпечення. До складу підсистем входять підсистеми організаційного, правового, технічного, математичного, програмного, інформаційного, лінгвістичного і технологічного забезпечень.

До складу інформаційного забезпечення включають два комплекси: компоненти позамашинного інформаційного забезпечення (класифікатори техніко-економічної інформації й документи) і внутрішньомашинного інформаційного забезпечення (макети/екранні форми для введення первинних даних в ЕОМ або виведення результатної інформації, структура інформаційної бази: вхідних, вихідних файлів, бази даних).

Центральним компонентом інформаційного забезпечення є база даних, через яку здійснюється обмін даними різних завдань. База даних забезпечує інтегроване використання різних інформаційних об'єктів у функціональних підсистемах.

Практичне застосування теоретичних положень і методичних основ управління ІА може бути здійснене за допомогою використання ІС «Управління ІА». Місце розробленого ІС в економічній інформаційній системі управління ІА представлено на рис. 1.

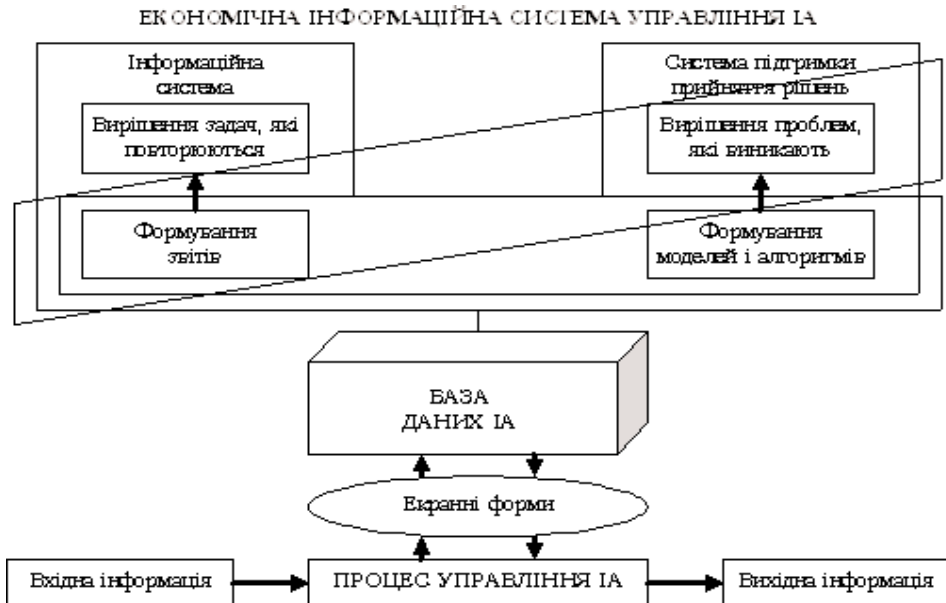

Рис. 1. Місце ІС «Управління ІА» в економічній інформаційній системі управління ІА, удосконалено на основі [6; 7; 10]

При запуску ІС «Управління ІА» для вирішення управлінських завдань, що виникають у процесі розробки прототипу інтегральної мікросхеми, на екрані з'являється головне меню, яке містить різні опції. Кожна опція, у свою чергу, є сукупністю різних операцій, виконання яких дозволить вирішувати різноманітні завдання на всіх рівнях управління.

Основні функції ІС «Управління ІА»:

- опис структури даних про ІА;
- збір, сортування, обробка, перегляд і зберігання інформації про ІА у базі даних ІС на всіх стадіях їх життєвого циклу;
- пошук об'єкта за багатьма атрибутами;
- формування таблиць, запитів і форм, що містять відомості про ІА;
- контроль за своєчасним обліком прав на об'єкти інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів;
- дані про настання контрольних термінів сплати мит, роялті, авторських винагород та інших періодичних платежів;
- формування корпоративної звітності про створення і використання ІА на різних рівнях управління;
- побудова діаграм динаміки формування і використання ІА, у тому числі динаміки патентування;
- здійснення моніторингу процесу створення ІА (аналіз динаміки комерційного потенціалу).

Висновки. Використання інформаційної системи управління інтелектуальними активами дозволить:

- виявляти інформаційно-інтелектуальні ресурси і продукти на всіх етапах реалізації проектів;
- формувати базу для комерційного використання результатів інтелектуальної діяльності, створених у результаті виконання НДДКР;
- прискорювати процес створення інформаційних продуктів за рахунок використання раніше створених інформаційно-інтелектуальних ресурсів;
- контролювати своєчасність виявлення й правової охорони результатів інтелектуальної діяльності;
- регулювати правовідносини суб'єктів, які беруть участь у створенні й використанні ІА;
- забезпечувати повноту обліку й максимально ефективно використання ІА;
- виключати дублювання технологій (придбаних і створюваних), можливість виникнення суперечок про приналежність прав на результати інтелектуальної діяльності;
- систематизувати, забезпечувати збереження інформації про ІА і запобігати її розголошенню за рахунок встановлення режиму обмеженого доступу;
- здійснювати планування робіт із створення й використання ІА і прогнозування динаміки формування ІА;
- розраховувати показники ефективності функціонування системи управління ІА тощо.

Використання даної інформаційної системи дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення у сфері управління ІА на стратегічному рівні. Це передусім рішення про використання інструменту виняткових прав на ринках наукомісткої продукції, визначення ключових напрямів створення і використання портфеля об'єктів виняткових прав, а також визначення домінуючих активів.

Інформація, що надається такій системі, дозволить отримувати звіти про динаміку патентування і здійснювати прогнозування розвитку тієї або іншої галузі науки й техніки, що, у свою чергу, дозволить підприємству інвестувати кошти в нові і перспективні проекти, забезпечуючи відповідність науково-технічної діяльності досягненням НТП.

1. Беззащитность украинской интеллектуальной собственности // Счетная палата Украины // www.sibac.info.
2. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал / Пер. с англ.; Под ред. Л.Н. Ковалик. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.
3. Грішнова О.А. Интеллектуалізація праці: українські проблеми на тлі світових тенденцій // Україна: аспекти праці. – 2000. – №7. – С. 24–27.
4. Демьохін В.Л. Інноваційна політика держави і проблеми інтелектуальної власності // Економіка і прогнозування. – 2005. – №2. – С. 38–39.
5. Захарін С. Інвестиційне забезпечення відтворення основних фондів // Економіка України. – 2007. – №5. – С. 43–51.
6. Научные основы идентификации и использования общественно-функциональных инноваций / Под ред. П.Г. Никитенко. – Минск: Право и экономика, 2004. – 399 с.
7. Понікаров В.Д., Єрмоленко О.О., Медведєв І.А. Авторські права та інтелектуальна власність: Підручник. – Х.: ІНЖЕК, 2008. – 304 с.
8. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки). Шляхом Європейської інтеграції / Авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. долідж., Ін-т прогнозування НАН України; М-во економіки та з питань європейської інтеграції України. – К., 2004. – 416 с.
9. Уманців Г. Проблеми ідентифікації, оцінки та обліку інтелектуального капіталу підприємства // Інтелектуальна власність. – 2007. – №3. – С. 29–33.
10. Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю. – К.: Держ. ін-т інтел. власн., 2009. – 312 с.
11. Wiig, K. (1995). Knowledge Management Framework: Practical Approaches to Managing Knowledge. Arlington: Schema Press. 500 p.

Стаття надійшла до редакції 25.07.2012.